

a város azokat bármikor az eladási áron visszavásárolhatja.

Pillich Kálmán állott fel ezután szólásra, de a polgármester a vita folytatását ekkor hétfő délutánra halasztotta.

SZINHÁZ, MŰVÉSZET

Hogy ír egy modern?

— Szemelvények egy novellából. —

(Saját tudósítónktól.) A modern irodalmi irányzat tartalmasságra, ujszerűsége és művészi tökéletességre törekszik. E három főpilléren nyugszik az igazi hivatottság, amely a produktivitásra alkalmas. E három tulajdonsággal sikerült a modern irányzatnak győzelmet aratni, a régi bornirt irodalmáron és ezek ósdi alkotásain, amelyek kicirkalmazott formákba szorítva, kivégezték az eszmét és tobzódtak a gondolat-szegénységben. Nem ismerték fel azonban a lényeg fölényét, az öntudatos erő fontosságát és a művészet igazi esztétikáját. Kivételt képeznek itt is, mint mindenütt a geniek, akik egyes korszakok megváltó eszméit a formulák ágbogas labirintusából is fönségesen ki birták hozni.

Az igazi értelemben vett modern irányzat a legnemesebb és legszebb művészi feladatot oldja meg; a tartalmasság, először is a tartalmasság, azután a forma tökéletességét az ujszerűség köntösében. Mert az alkotás ujszerűségében benne foglaltatik az ujszerűség, a felfedezés, a meglátás. Amint a technika csodálatos alkotásai is mindig újat és újat valóstítanak meg, amelyek bár gyakorlatilag vannak hasznára az emberiségnek, vagyis az óriási kultur-társadalomnak, úgy a művészi alkotásnak is arra kell törekedni, hogy hasznára legyen az emberiség szellemi fejlődésének.

Es ép e főszempontot nem veszik figyelembe egyes „modern írók”. A szót szoros értelemben értelmezik és verejtékes ujszerűség után való törekvésükben ugyancsak a tartalmatlanság káoszában vergődnek. Azt hiszik, hogy földolog az ujszerűség, ami náluk — szegény tehetségtelenek — a szavak összetételeinek és elhelyezésének felforgatásában mutatkozik. Az értelmetlenséget, tartalomnak, a hülyéskedéseket egyéniségnek, a zagy-

vaságokat pedig művészi stílusnak nevezik ki önkényesen.

Kézen fekvő példa ezek illusztrálására egy novella, melyet mostanában írt bizonyos „Barran” álnév alatt egy „modern”. A novellának témája természetesen nincs.

— Minek is az a téma, hát ez abszurdum és marha nyárspolgári felfogás — mondaná erre az észrevételünkre egy másik „modern” köznemismert költő, jobb markának sikeres gesztusával. Minek a téma? Sokkal szebb a kifecamodott, szomorú, lágy szavak bánatos vizében való guny-lubickolás.

A köznemismert modern költő szerint tehát gyönyörűsége Barran témátlan novellájának szó-ekvilibrizmusa. Néhány ilyesmit — mert mondatnak nem nevezhető — közlünk itten, mint az „ujszerűség” muzeumba való diszpédányait:

„Ugy mosolyogtak és a szemüket dobálták egymás felé.”

Mi nem viseltetünk antipátiával semmiféle sport iránt sem, legyen az gerely-, kalapács- vagy súlydobás, de hát a szemdobálást még se helyeselhetjük, mert még az aviatikánál is veszedelmesebb sprotta fejlődhetik.

„Véletlenül még köpött is, pedig nem akart annyira durva lenni, de a helyzet egyszerű és világos volta csak szavakat és ostobaságokat hozott a szenvedésbe, de a sirás eme messzeségében, mert mentek és dörögni kellett s tudták, hogy még csak azután lehet beszélni a dolgokról, valahogy szebben, amint kell.”

Ez egy mondat-féle, szóról-szóra idézve. Ez uton hívjuk fel a becsületes megtalálók figyelmét, hogy illő jutalomban részesülnek, — ha e mondat alanyát és állítmányát megtalálják.

„Inkább könyökölések, a régiak, elfáradt gesztusok és nézések halkan messze.” —

„Minden átmenet nélkül, az őszinteségek drága melegségében, oly szomorúan olvadt föl a hangja, mintha azt mondta volna, utolsó-nak az estén és csak magának.” — Ez volt a legjobb és várták, hogy jöjjenek a régiak, a nagy éjszakai mindentölelések nagy vágya reszketett már föl.”

Csoport idézet és csoport értelem. A hatalmas perspektívát sejtető mély gondolatok, szavak misztikumába vannak rejtve. A rejtélyek megfejtésének határídeje 1895 január 1. Kezdet lóugrással jelölve, értelem: össze-vissza olvasással felfedezhető.

„Oh, most, amikor már nehéz, ősi szépségeket kezdtek egymásra hullajtani, egymásnak, egymásért, a nő hirtelen támadt illata, a váratlan jelenség káprázata, valami gyilkos kéjben söpörte el a lappangó ösztönök szennyét.” — Eljátszott, eldobott fénylő szépségek csillantak s mintha fájt volna, mintha alá való lett volna e szerelmi robot. a nagy gyötördésben Szerelmek.” — Csak Keresztes György ivott, valami hősi, keserű elszántsággal, de a pohárban a már szinte eetes lé bugygyant és nem fogyott.” — „Gondolkozni már nehezen ment, inkább előre könyökölték és ahogy meglátták egymást, halk beteg öröm jött és köszönt.”

És lehetne idézni még sokat, majdnem minden sort. Barran ur: gratulálunk. Jó egészséget önnök és az olvasóinak.

* Zátony Kálmán a Vigszínházban. Ditrői Mór, a Vigszínház igazgatója kedden Gyulán járt és megnézte a Cárno előadását. Ditrői Zátony Kálmánnak, a szegedi színház lírai szerelmesének szerződési ajánlatot tett. Valószínűleg már az ősszel a Vigszínház tagja lesz Zátony, a szintársulatnak kétségtelenül legtalentumosabb tagja.

* Makói színészek Szombathelyen. A szombathelyi új szinkör teljesen elkészült s azt Thury Elemér makó-sopron-szombathelyi színigazgató pénteken, 28-án fogja megnyitni. Erre az előadásra Hervay Frigyes írt prólogot, amelyet Bányaí Irén, a társulat naivája ad elő. A megnyitóelőadás érdekességét növelni fogja, hogy a Leányvásár Lucy szerepében ez alkalommal mutatkozik be az új szubrett, Metzgerné Kálló Margit, aki a multkori színészfőlvételi vizsgálaton szinpadratermettségével föltűnést keltett. Metzgerné Kálló Margit szegedi származású, akinek nagy jövőt jósolnak a szinpadon.

* Dalosverseny. A budapesti országos dalosversenyen a Szegedi Daloskör is résztvesz. König Péter zeneigazgató Zengjen a dal... című fugájával szállnak sikra az első díjért, amelynek elnyerésére nagy kilátása van.

Oroszország szíve.

— Moszkvai levél. —

Moszkva, 1912 június.

Aki ideérkezik, igazán hallja az egész orosz föld szíve dobogását. Moszkva szíve Oroszországnak. Annak az országnak, amely a kulturát, a művészetet teremtetten meg és amely ma is megőrizte tiszta fajirányát. Ezt az ódon cári várost — nem minden jog nélkül — nevezte egy történetírója a harmadik Rómának, a harmadik Örök Városnak. (A második: Páris.)

Most a cári párt fogadta Moszkva. Ragyogó aranyban sugároztak a templom kupolái és keresztjei; kongtak a harangok, míg Moszkva lármás, beszédes, ünnepi népsége végigvonult régi utain és különös, görbe utcáskáin.

Moszkva — a Kusnezki-híd a tömegtelen áruival, a világ minden részéből érkező holmijaival. Itt minden sajátos és ellentétes. Pompás új épületeken akad meg a szem, örül a gothika harmónikus vonalainak és egyszerre megáll a régi egyetem épületén, amelynek vakolata hulldogál. Ott a kopár és bitang Kreml dermedt csodáival, a nagy moszkvai „tracteur” óriási porciójával. A Leontjev-utcán üzlet üzlet mellett, különös régiségekkel, igaziakkal és talmiakkal, mert a kereslet nagy. Az utcákon moszkvai batárok futnak, amelyeket Szentpéterváron csak elvéve látni. Modern kabarékban, brettlikben mulatnak. A munkás és még mindig vallásos nép hajadonfött áll az utcán, éjjel várja a processziót, a spanyol Szűz Mária csodatevő képét, amelyet ezen a napon végighordoztak Moszkva utcáin, hogy a fehér cárt semmi baj se érje. Nyomorult, félig bedőlt viskó áll egy modern Krözus kéjlaka mellett. Van aztán egy csöndes, méléző Moszkva is. Elhagyott temetők történelmi sírokkal, sok

— Tetszik önnök ez a leány? — kérdezte Zetulbe.

— Kimondhatatlanul.

— Vigye magával, önnök ajándékozom.

Eleinte azt hittem, merő udvariaskodás az egész. De Zetulbének láthatólag rosszul esett, hogy ajándékát visszautasítottam.

— A rabszolgalány az én tulajdonom, szabadon rendelkezem vele. Az én aranyaimon vásároltam. Mikor még fiatal voltam, sok aranyat kaptam uramtól. Fogadja el ezt a lányt, aki emlékeztetni fogja uram és parancsolóm házára. Nem fog emiatt dühöngeni, mert tiszteli a kormányzó feleséget. Majd találók én neki más rabszolgalányt, aki éppen olyan szép, mint Zorah! Különben van ilyen szolgálója elég a háremben.

— Ön nagyon kegyes! — dadogtam. — De valóban nem fogadhatom el... nem lehet...

De Zetulbe nem tárgyalott.

— Zorah nagyon ügyes, szépen tud énekelni s kitűnően érti, hogy kell finom befőtteket és süteményeket készíteni. Kislány korában turkománok rabolták Perzsiából; szófogadó és szelid.

— Kedves Zetulbe — feleltem neki nevetve, — büszke volnék egy ilyen szép szolgálóra. Csak az a baj, hogy tulságosan szép. A férjemnek is van szeme és...

— No és?

— És ez bizony egy oseppe se volna anyemre.

Zetulbe szelid komolysággal nézett rám:

— Ön tehát már aligha szereti a férjét, ha nem akarja, hogy más asszonyokkal szórakozzon? Híába! gonosz teremtetek az európai nők! Bizony, ha úgy szeretnék férjeiket, mint mi, mindent megtennének, hogy őket boldoggokká tegyék. Mikor láttam, hogy férjem öregszik s nem leli már bennem kedvét, kiválasztottam neki a legszebb és legfiatalabb asszonyokat, hogy mulasson velük s ne gondoljon öreg napjaira. S nővéreim, — így fejezte be szavait a két zsirgömböcre mutatva — ugyanugy cselekedtek, mint én. Látja, mi igazán szeretjük férjeinket.

*

Épen behozták a teát. Latanief-né egy kis szünetet tartott.

— Még csak azt mondja meg, asszonyom, — kérdezte a jelenlevők egyike — Zorah-t magával vitte-e?

— Csak nem bolondultam meg!

— Nem szerettem eléggé a férjét?

— Nem azért.

— Vagy tán tulságosan szerettem?

— Az sem áll.

— Hát akkor miért nem fogadta el ajánlékba a szép rabszolgalányt?

— Ah!! Hagyjuk ezt! Beszéljünk másvalamiről!